

Gyermekszegénység Magyarországon

Hazai helyzetkép

Néhány éves gyerekek az omladozó falakról lekapart festékdarabokkal imitálják nagyobb testvéreik dizájner drog használatát, vagy éppen nylon zacskót égetve, az így felszabaduló vegyi anyagokat szívják, hogy enyhítsék a nyomorból fakadó szenvedéseiket. Ezek nem egy több évtizedes polgárháborút elszenvedett afrikai ország mélyszegénységben élő gyermekeinek hétköznapijai, hanem a szegregátumok hazai rögválósága.¹

A becslések szerint több tízezer magyar gyermek – a kormányzati erőfeszítések ellenére napjainkban is – minőségi éhező Magyarországon. Ferge Zsuzsa szerint ez a szám akár a 100 ezer főt is elérheti.

2006 óta a magyar gyermekek helyzete jelentősen romlott – elsősorban – a 2008-as válság és – véleményünk szerint – a 2010-ben bekövetkezett kormányváltás révén pozíciót nyert döntéshozók elhibázott szakpolitikai döntései hatására. Sajnos mindez különösebb társadalmi felhang, ellenállás nélkül következett be. Arra azonban az elmúlt 11 évben sem volt eddig példa, hogy a gyermekek – közvetlenül – a kormányzati propaganda áldozatai – legyenek. A közelmúlt történései (2021. évi LXXIX. törvény a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról) e tekintetben is szintlépést hoztak. Úgy tűnik, hogy az oktatási és a gyermekvédelmi intézmények – közvetve - roppant káros belpolitikai csatározások színterévé válhatnak. Az egyébként is számtalan sebből vérző humán ágazatot soha nem látott kihívások elé állíthatja a kialakult helyzet. Kinek az érdeke mindez a szörnyűség, hány, a problémáival, információ hiányával magára hagyott gyermek fogja megszenvedni mindezt?

A pandémia e korcsoport mentális egészségére gyakorolt következményeit is egyelőre csak sejtjük, hosszú távon érzékeljük majd a hatását. A szakértők rendkívül borúlátók e tekintetben is, a magyar ellátórendszer pedig romokban...

A fenti negatív folyamatokban kulcsszerepet játszanak az elhibázott kormányzati szakpolitikai prioritások, maga az a szemlélet, amely nem rendszerszinten, nem kellő empátiával és szakértelemmel kezeli a magyar gyermekek sorsát. Ez utóbbit igazolja az a fejlemény is,

¹ A nylon zacskó illetően használata a Magyar Máltai Szeretetszolgálat munkatársainak friss tapasztalata

miszerint: míg a relatív szegénységi mutató, az alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők és a súlyos deprivációban érintettek aránya egyaránt javult a 2010-es évek elejének mélypontja után a lakosság körében, a gyermekeké ehhez képest csak mérsékeltebb csökkenést mutat. Milyen ország az, ahol **nem a kirekesztődéssel veszélyeztetett gyermekek számának drasztikus csökkentése**, a minőségi oktatás feltételeinek megteremtése, a boldog gyermekkor biztosítása, hanem fenntarthatatlan beton-monstrumok építése **a kormányzati prioritás** konjunktúra idején? Az elhibázott döntések leginkább a mélyszegénységben érintett családokra nézve jártak drámai következményekkel. Az okok közül kiemelnénk, hogy a legkiszolgáltatottabb rétegek számára védőhálót jelentő szociális transzferek, például a családi pótlék 12 éve nem emelkedett -, illetve a kiszámításuk alapjául szolgáló nyugdíjminimum mértéke sem. A szegénység és kirekesztődés mérséklése szempontjából kulcsfontosságú ágazatokra: oktatás, egészségügy, szociális ágazat – a munkaalapú társadalom hamis ígérete árnyékában - nem jutott és jut elég forrás. A területi lejtő hatásán sem sikerült mérsékelni az elhibázott beavatkozások, a forrás- és munkaerőhiány, valamint a korrupció miatt. A szolgáltatások éppen onnan hiányoznak vagy gyenge színvonalúak, ahol a legtöbb veszélyeztetett helyzetű gyermek él. A szegénység és társadalmi kirekesztődés továbbra is erős területi koncentrációt mutat, az Európai Unió 24 legszegényebb régiójából három magyarországi. Az Észak-Alföld, Észak-Magyarország és a Dél-Dunántúl helyzete évtizedek óta változatlan, a Dél-Alföld pozíciója is egyre hanyatlóbb. **A felsorolt régiókban a lakosság egynegyedét fenyegeti szegénység és kirekesztődés. A gyermekek között továbbra is nagyon magas a nélkülözési arány: 15,2% (EU: 6,4%), a három, vagy annál több gyerekeseknél 22% - ez messze a legmagasabb ráta az Unióban (EU: 6,7%).**

Össességében elmondható, hogy a szegénység és kirekesztődés jelzőszámai bár valóban jelentős javuláson mentek keresztül az elmúlt évtizedben, de ezek a folyamatok hasonlóan zajlottak le Közép-Kelet-Európában is, nem beszélhetünk magyar csodáról. **Ami azonban nálunk sokkal kedvezőtlenebbül alakul, az a jövedelmek elosztása, a Gini-együttható értéke.** A mutató 2006-ban volt a legmagasabb, 33%, majd közel 10%-ot csökkent 2010-re, azt követően azonban ismét emelkedett. **2018-ban 28,2%-on állt. Ilyen negatív tendenciával a hozzánk hasonló adottságú országok közül csak Bulgária „büszkélkedhet”.** A másik indikátor, amely lassan egy végletekig igazságtalan ország képét rajzolja meg, **a jövedelmi tizedek (decilis) részesedése a GDP-ből. 2005-2010 között Magyarországon a legfelső tized, a leggazdagabbak jövedelmi decilise csökkent, 2010 után azonban csak a két legfelső decilisé**

nőtt, tehát az állami újraelosztás kizárólag az „elitnek” kedvezett. Mindezek vezettek el az Unió egyik legszélsőségebb egyenlőtlenségekkel jellemezhető, és mobilitási szempontból is legzártabb országának létrejöttéhez.

A fentiekben jelzett szituáció ellenére, **Magyarországon bár van egy 2032-ig érvényes gyermekszegénység elleni stratégia, a gyakorlatban hiányoznak a rendszerszintű, átgondolt, az érintettek többsége számára jóllétet hordozó beavatkozások.**

Jelenleg a Belügyminisztérium hatáskörébe tartozó, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat által működtetett Felzárkózó Települések Programja (továbbiakban: FETE) tekinthető a szegénység és kirekesztődés elleni küzdelem kulcsprogramjának. Ebben a kisgyermek különböző fejlődési szakaszaira összpontosító programelemek meghatározó fontosságúak, de hogy hol mi zajlik pontosan, nem követhető átlátható módon nyomon. A helyi diagnózisokon alapuló, elsősorban egyházi szereplők bevonására építő programnak nincs olyan önálló szakmai honlapja, amiből érdeemben tájékozódhatnánk². Időközi monitoringja sincs, ezért nagyon kevés konkrétum áll rendelkezésre a beavatkozások szakmai megítéléséhez. A bevonandó 300 településből 120-ban már zajlanak beavatkozások. Nem tudjuk, pontosan melyek ezek, milyen tapasztalatokkal és eredményekkel bírnak az érintettek. Egy-egy tudósítás, újságcikk, interjú, videó szolgál csupán információbázisul.

A gyermekszegénység ható nemzetközi keretrendszer – Európai Unió, Egyesült Nemzetek Szervezete

Úgy véljük, hogy a magyarországi szituáció, még ha a szociálpolitika hazai hatáskör is, nem értelmezhető a tágabb európai szakpolitikai kontextus rövid összefoglalása nélkül.

Gyermekszegénység és az Unió

Ha rátekintünk az Európai Unióban (továbbiakban: EU) lezajlott – témánk szempontjából – releváns mérföldkövekre -, látható, hogy súlyos megkésettség jellemzi a problémakör érdemi kezelését az Unió részéről is. Amennyiben szigorúan azt az évszámot tekintjük kiindulási alapnak, amikortól az Európai Unió jelenlegi elnevezése él, akkor is 11 évet telt el addig, amíg a tagállamok beemelték az EU társadalmpolitikai céljai közé a gyermekszegénység elleni hangsúlyosabb fellépést. 2005-ben, tehát a Magyarország csatlakozását követő évben

² a fete.hu inkább PR célokat szolgál

született meg az az elnöki kezdeményezés, amely a gyermekek helyzetének fősodorba helyezését célozta meg. 2006-tól pedig minden tagállamnak a szegénységet, kirekesztődést taglaló jelentéseiben a prioritások között kellett kezelnie a gyermekek helyzetét. Ezzel párhuzamosan elindult a gyermekszegénység mérésére alkalmas indikátorrendszer kidolgozása. E tekintetben fontos fordulópontra, hogy a területért felelős bizottság 2018 márciusában, öt évvel az ötlet megszületése után fogadta el a gyermekekre kidolgozott anyagi nélkülözési mutatót. 2019 júliusában közzétették a gyermekenélkülözésre vonatkozó első és eddig egyetlen, a kidolgozott 17 indikátor mentén gyűjtött adatokat. Ezek tükrében Magyarország esetében – a jelzett évben – a súlyos anyagi nélkülözés – az AROPE mutató – a 0-17 éves korosztályban – 32%-os érintettséget mutatott, míg a gyermekek anyagi nélkülözése új mutató 48%-ot. Ez a harmadik legkedvezőtlenebb pozíciót jelentette hazánk számára 2019-ben. Csak Románia és Bulgária adatai voltak ennél kedvezőtlenebbek. A jelzett mutató mellett a tagállamok saját – meglehetősen eltérő kidolgozottságú indikátorokat is használnak –, megnehezítve ezzel a nemzetközi összehasonlítást.

Többféle eszköz áll az Unió rendelkezésére a cél elérése érdekében: a jogilag nem kötelező erejű eszközökön túl, az európai szemeszter folyamata és azok a különböző uniós pénzeszközök, amelyeket partnerségi megállapodások és a tagországok által készített operatív programok útján oszt el a szervezet. Ami az egyik legaggasztóbb jelenség, hogy a gyermekszegénységhez közvetlenül kapcsolódó információk hiánya miatt csak nehezen vagy egyáltalán nem lehet értékelni, hogy ezek az instrumentumok mennyiben járultak hozzá a gyermekszegénység csökkentéséhez.³

Szakupolitikai szempontból lényeges mérföldkő a 2017 novemberében kihirdetett Szociális Jogok Európai Pillére (továbbiakban: a Pillér), amelynek végrehajtása bizottsági és tagállami közös felelősség. Ez is a jogilag nem kötelező erejű eszközök egyike, így a végrehajtását a Bizottság nem követelheti meg a tagállamoktól. A Pillér egyfajta keretrendszer, amelynek célja, hogy láthatóvá/bbá tegye az EU szociális dimenzióját. Az általa lehatárolt három nagy terület közül a „Szociális védelem és társadalmi befogadás” része a gyermekszegénység elleni küzdelem. A 20 alapelv közül a 11. a „Gyermekgondozás és a gyermekek támogatása”. Ez az

³Különjelentés- A gyermekszegénység elleni küzdelemterén célirányosabbá kell tenni a Bizottság által nyújtott támogatást. Európai Számvevőszék, 2020-<https://www.eca.europa.eu/hu/Pages/DocItem.aspx?did=54614> letöltés időpontja: 2021. június 3.

ajánlás már korábban is tetten érhető volt az EU politikájában, a Pillér kapcsán viszont hangsúlyosabbá vált - a problémakör kezelésére vonatkozóan - az integrált stratégiák szerepe. A Pillérben foglaltak teljesítését az Unió az Országjelentésekben megjelenő szociális eredménytáblával kíséri figyelemmel. A gyermekek jogaira is megjelenik egy külön elv, miszerint a gyermekeknek joguk van a megfizethető, jó minőségű kisgyermekkorai neveléshez és gondozáshoz, továbbá a szegénység elleni védelemhez. A hátrányos helyzetű gyermekeknek joguk van az esélyegyenlőséget javító külön intézkedésekhez is". A dokumentumhoz kapcsolódó legfontosabb aktuális fejlemény a „Portói Szociális Kötelezettségvállalás”, amely értelmében a szegénységnek és kirekesztődés kockázatának kitettek számát 15 millióval kell csökkenteni 2030-ig, köztük öt millióval az érintett gyerekek számát. A Pillér-hez kapcsolódó cselekvési tervben a csökkentés mellett hangsúlyos a generációk közötti átörökítés megtörése is. A tagállamoknak ezzel harmonizálva kell megfogalmazni a saját célkitűzéseiket. Magyar szempontból is fontos fejlemény, hogy elindul az „Utak az iskolai sikerhez” elnevezésű kezdeményezés, amely az iskolai eredmények és a teljesítmény társadalmi, gazdasági és kulturális státuszról való szétválasztását kívánja szolgálni. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz apropóján a tagállamoknak be kell mutatniuk, hogy a saját terveik hogyan erősítik a társadalmi és intézményi ellenállóképességet gyermek- és ifjúságpolitikájuk révén. A 88 Mrd euró értékű ESZA+ lesz az elsődleges eszköz a Pillér-ben foglaltak végrehajtására, amelynek 25%-át a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelemre szükséges költeni, és ebből legalább 5%-ot a gyermekszegénység csökkentésére. Legalább 12,5%-ot a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő un. NEET fiatalokra kell fordítani, amennyiben a relatív arányuk meghaladja az uniós átlagot. Rendelkezésre áll továbbá az Európai Regionális Fejlesztési Alap a szociális szolgáltatások infrastruktúrájának finanszírozására. Az Erasmus + a klasszikus ifjúsági célokon túl a zöld és digitális készségek fejlesztését szolgálja. Az InvestEU a szociális szolgáltatásokhoz kapcsolódó magánberuházások finanszírozását segíti elő.

A Pillér végrehajtásához azok az országspecifikus ajánlások jelentik továbbra is az elsődleges támpontot, amelyek a tagállamok fenntartható növekedési stratégiájának négy alapelvére épülnek: környezeti fenntarthatóság, méltányosság, termelékenység és makrogazdasági stabilitás. Felmerül az országspecifikus ajánlásokhoz kapcsolódó eredményességi táblák felülvizsgálata is, hogy jobban tükrözzék a szakpolitikai intézkedéseket. Az indikátorok szoros

kapcsolatban állnak az ENSZ fenntartható fejlődési céljaival. Az Unió az állampolgárai jólétének mérésére szolgáló mutatók javítását is célul tűzte ki. A cselekvési tervet 2025-ben vizsgálja majd felül az Európai Bizottság.

Eurochild – A szemeszterhez kapcsolódó jelentés

A Család, Gyermekek, Ifjúság Egyesület a Hintalovon Alapítvány-nal együtt készítette el a hazai helyzet elemzését a Eurochild aktuális, COVID-ra is reflektáló jelentésében.

A magyar szakemberek e dokumentumban is hangsúlyozzák az önálló gyermekszegénység stratégia létjogosultságát, a gyermekjogok terén érzékelhető visszaesést és a gyermekszegénységhez kapcsolódó negatív folyamatokat. A Család, Gyermekek, Ifjúság Egyesület rámutat, hogy a jelenlegi, 11 éve hatalmon lévő kormányzat milyen mértékben ignorálja az emberi – és gyermekjogok tiszteletét és releváns szakpolitikákba való beemelését. A pandémiás helyzet kapcsán a távoktatásban keletkezett anomáliákat (eszközhiány, a nevelők hiányos digitális felkészültsége, módszertani hiányosságok), a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek kapcsolattartástól való megfosztottságát, bezártságát, a nevelők túlterheltségét, a privát szféra csorbulását emelik ki, amely az erőszak és a frusztráció fokozódását eredményezte az érintett intézményekben is, mint ahogy a társadalom egészében is. A világválság következtében a Család, Gyermekek, Ifjúság Egyesület 150.000 gyermek esetében valós forgatókönyvnek látja, hogy a közeljövőben gyermekvédelmi gondoskodásra szorulnak. A jelenlegi intézményrendszer ennek a töredékét sem bírná el.

Az intézménytelenítési reform is hiányzik Magyarországon, mint ahogy a szakemberek szupervíziója és jobb szervezettsége is csak foltokban biztosított. A rendszer egyre bürokratikusabb, és a gyermekek egyéni érdekei, szükségletei alig jelennek meg. A civil szereplőket nagyon gyakran kihagyják a döntéshozatali folyamatokból vagy a súlyos esetek feltárásából.

Egyesült Nemzetek Szervezete-Fenntartható Fejlődési Célok

A Pillér mellett – a 2019-ben megválasztott új Európai Bizottság kezdeményezésére – egyre fontosabb az ENSZ 2015-ben elfogadott Agenda 2030 című dokumentumra,⁴ mint keretrendszerre való reflexió, amely a szegénység megszüntetéséhez, az egyenlőtlenségek

⁴ Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development)

leküzdéséhez, a környezeti rendszerünk védelméhez tesz javaslatokat. Az új keretrendszer egyik sajátossága, hogy alkalmazza a fenntartható fejlődési programok átfogóbb szemléletét, és minden ország és régió számára célokat, feladatokat ír elő. Az Agenda 2030 középpontjában a Fenntartható Fejlődési Célok (SDG) állnak, amelyek minden nemzetre érvényesek – elvetve a GDP mutatóval mért gazdasági növekedést, mint kizárólagos célt. Az Agenda 17 célt, ezeken belül pedig összesen 169 részcélt és közel 230 indikátort tartalmaz, amelyek a fenntartható fejlődést minél több szempontból (pl. egészség, képzettség, lakhely, környezet és társadalom, gazdaság állapota, az alapvető szükségletek kielégítése) igyekeznek mérni és 2030-ig folyamatosan monitorozni.

Az általunk tárgyalt területhez a következő célok kötődnek: (1) szegénység, (3) egészség és jóllét, (4) minőségi oktatás, (5) nemek közti egyenlőség, (7) a megfizethető és tiszta energia, (8) tisztességes munka és gazdasági növekedés, (10) egyenlőtlenségek csökkentése és a (11) fenntartható városok és közösségek.

A szegénység csökkentésével kapcsolatban **az ENSZ célkitűzése ambiciózus: a mélyszegénység megszüntetése 2030-ig.**

Javaslatok:

Természetesen a terjedelmi korlátok és a dokumentum jellege miatt a gyermekszegénységgel kapcsolatos mélyfúrás jellegű vizsgálatra nincs mód, de az számos dokumentum tanulmányozásából is látható, hogy a gyermekek jólléte nem kellő mélységben jelenik meg a kapcsolódó döntéshozói folyamatokban. Az általunk preferált elvárásokra leginkább a *Worlds of Influence- Understanding What Shapes Child Well-being In Rich Countries* című, nemrégiben napvilágot látott UNICEF tanulmány reflektál. A dokumentumban érdemi kitekintést találunk „gyerekszemmel” a COVID-19 következményeire is, így javaslatainkat ennek felhasználásával fogalmazzuk meg. A 41 vizsgált ország között Magyarország is szerepelt. Azt gondoljuk, hogy ez az anyag jól reflektál a fenntartható fejlődési célokra és a gender szemléletet is magában hordozza, sajnos egyelőre egyfajta unikumként.

Alapállításunk szerint a szegénység, a társadalomból való kiilleszkedés és a környezet állapota, főként a légszennyezettség együttesen hat a mentális jóllétünkre, testünk fizikai állapotára és a fejlődésünkhöz szükséges készségek elsajátításának képességére. Azt gondolhatnánk, hogy

a gazdag államokban minden adott az ENSZ Agenda 2030 teljesítésére, miközben a gyermekek visszajelzései nem ezt igazolták vissza a felmérésben. Ez a jelzett vizsgálat is alátámasztotta. A megkérdezett 15 évesek oktatási, környezeti, gazdasági és társadalmi szempontból is visszalépést jeleztek a tagállamokban. Csak egyetlen indikátor ennek érzékeltetésére: 41 országból 12-ben a 15 évesek **kevesebb, mint kétharmada** elégedett az életével. A válaszaikból az olvasható ki, hogy a kapcsolataik kulcsfontosságúak ezen a téren, amelyek a járvány következtében alapjaikban roppantak meg. A jó családi háttér érdemben tudja(ná) befolyásolni/kompenzálni ezt. Nagyon sokan nem érzik, hogy érdemi beleszólásuk lenne az iskolai és az otthoni döntések kapcsán. A bullying, a zaklatás szintén rendkívül erősen hat a jóllétükre, amelyet Magyarországon a bevezetőben hivatkozott 2021. évi LXXIX. törvény beláthatatlan következményekkel, új szintre fog helyezni. Az, hogy mennyi időt tudnak a szabadban tölteni és milyen a környezet állapota, alapjaiban kihat a pszichés állapotukra. A pandémia e téren is óriási rombolást végzett. Amennyiben az ellátórendszer alulfejlett és a családpolitika prioritásai sem megfelelőek, a hátrányok összeadódnak.

A UNICEF javaslatai mentén kulcsfontosságúnak tartjuk:

- a gyermekekkel való rendszeres konzultációt, hiszen a felnőttekhez képest eltérő nézőpontokat képesek megjeleníteni és a környezet állapota számukra sokkal inkább felértékelődött az elmúlt években; számos innováció született általuk
- reflektálva az uniós elvárásokra is, valódi integráción alapuló, rendszerszemléletű szakpolitikák megvalósítása
- erős pénzügyi háttér megteremtése a fenntartható fejlődési célok mentén; a korábban felsorolt és a COVID-19 utáni konszolidációt segítő alapok meglehetősen nagy pénzbőséget teremtenek mindehhez.

Ez utóbbit jobban kibontva, az alábbi lépések szükségesek:

- a szegénység csökkentése, a gyermekek számára a megfelelő források biztosítása - Magyarország kormánya számtalan esetben bizonyította, hogy más területen óriási források biztosítására képes, ha azt prioritásként kezeli;
- a mentális jólléthez szükséges szolgáltatások biztosítása mind a gyermekek, mind a felnőttek számára – Magyarországon óriási területi különbségek alakultak ki az ellátórendszerben, számtalan járásban nincsenek szakemberek, ha vannak is, a lakosságnak

nincs anyagi erőforrása hozzá, attitűd-problémák; a pandémia egy rendkívül rossz pszichés állapotban lévő országban okozott még súlyosabb helyzetet (Post-COVID, rendkívül magas halálozási arány, családon belüli erőszak drámai növekedése); megfelelő bér- és lakhatási politikával a legjobb szakemberek hátrányos helyzetű térségekbe vonzása

- erősebb gender-szemlélet a munkahelyek kapcsán, a családbarát munkahelyek számának növelése, a rugalmas foglalkoztatás kereteinek javítása a nők számára, az ellátórendszer javítása- főként a bölcsődék terén
- a levegőszennyezés javítása, amely tekintetében Magyarország nemzetközi összehasonlításban is rendkívül rosszul teljesít, a kapcsolódó szakpolitika prioritásként kezelése, a jelenlegi „szinte” láthatatlan környezetvédelmi irányítással szemben; az attitűdváltás segítése minden szegmensben
- Magyarországon van még egy nagyon erős szempont, ami a készülő felzárkózási stratégiában sem jelenik meg sajnálatos módon, mintha nem is létezne: ez pedig az előítéletesség és a bizonyos társadalmi csoportokkal szemben kialakult gyűlölet csökkentése. Ennek mérséklését kiemelt elemként kell, hogy kezelje egy következő döntéshozói kör. Célzott programok indításával minden kohorszban kisiskolás kortól, közösségfejlesztéssel és közösség szervezéssel.

Horizontális elvek:

- Mindezeket keretezi a mérésükhöz szükséges hazai indikátorok javítása, a statisztikai adatok terén érzékelhető kirekesztő (egyre nehezebb adatokhoz hozzáférni) és manipulatív attitűd megszüntetése
- A költségvetés tervezésénél a gyermekszegénység csökkentésének prioritásként kezelése
- az uniós forrásoknál az átláthatóság biztosítása és a korrupció mérséklése, megszüntetése
- a civil szervezetek megerősítése, valódi partnerként kezelése
- az országspecifikus ajánlások komolyan vétele
- a fenntarthatatlan projektek helyett a hosszú távú programfinanszírozásra való áttérés (kis projektektől az egyre összetettebb projektekhez való átmenet finanszírozása, folyamatos mentorálással)

- a párhuzamosságok megszüntetése, az ún. jó gyakorlatok rendszerintegrációja pl, tanodák
- helyi húzóemberek megerősítése a célcsoport tagjai közül a vidéki, leszakadó térségekben
- a segítő szakmák képzési módszertanában a helyi folyamatok befolyásolására képes szakemberré váláshoz szükséges, továbbá a fenntarthatósági és a klímaváltozáshoz kötődő tudáselemek beemelése
- a védőnői és a szociális munkás életpálya és a mentális egészség megőrzéséhez szükséges feltételek megteremtése különös tekintettel a HHH-térségekben dolgozóakra
- egy önálló szakminisztérium létrehozása
- az autonómia kis köreinek megteremtése – elsősorban - a vidéki térségekben a még meglévő humán értelmiségiekre alapozva, a fiatalok aktív bevonásával

SOS intézkedések:

- az érdeemes-érdemtelen szegény dichotómia megszüntetése, társadalmi párbeszéd indítása az emberi méltóság beemelésével, érzékenyítő akciókkal az érintettek intenzív bevonásával
- a COVID-19 kapcsán a biztonság újraértelmezése, helyi beszélgetőkörök megteremtésével, célzott média akciókkal.

Felhasznált források:

Cselekvési terv a szociális jogok európai pillérének megvalósítására | Európai Bizottság (europa.eu) Letöltés: 2021. május 30. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_hu

<https://eurochild.org/resource/growing-up-in-lockdown-europes-children-in-the-age-of-covid-19/>

Letöltés: 2021. május 15.

OHCHR | Children's rights and the 2030 Sustainable Development Agenda Letöltés: 2021. május 20. (<https://www.ohchr.org/EN/Issues/Children-OHCHR/Pages/2030SDA.aspx#:~:text=Children%27s%20Rights%20and%20the%202030%20Agenda%20for%20Sustainable,opportunity%20to%20realize%20their%20rights%20in%20all%20countries.>)

https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2020/09/EAPN-EAPN-Hungary-Poverty-Watch-2020_HU-4670.pdf